

УДК 37.014.3:37.014.543

DOI: 10.25140/2411-5215-2019-2(18)-146-153

Тетяна Гоголь, Катерина Гнедіна

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТИ

Татьяна Гоголь, Екатерина Гнедина

НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ПРАВОВОЙ И ФИНАНСОВЫЙ АСПЕКТЫ

Tatiana Gogol, Kateryna Hnedina

DIRECTIONS OF REFORMATION OF THE QUALITY ASSURANCE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: LEGAL AND FINANCIAL ASPECTS

У статті досліджено основні напрями реформування системи вищої освіти з урахуванням європейських стандартів та рекомендацій. Здійснено огляд нових підходів до формування системи забезпечення якості та реалізації практичних заходів системи реформування з метою покращення якості вищої освіти в Україні. Проаналізовано тенденції формування внутрішньої системи забезпечення якості та впровадження інструментів дотримання принципів академічної доброчесності закладами вищої освіти, а також зміни у процедурі акредитації освітніх програм. Зроблено висновки про те, що поряд із позитивними зрушеннями в забезпеченні якості необхідним є реформування механізму державного фінансування вищої освіти в Україні. Зокрема, доцільним є фінансування закладів вищої освіти на основі принципу ефективності діяльності.

Ключові слова: заклади вищої школи, якість освіти; реформування системи освіти; Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти; внутрішня система забезпечення якості; фінансування вищої освіти; академічна доброчесність.

Бібл.: 9.

В статье исследованы основные направления реформирования системы высшего образования с учётом европейских стандартов и рекомендаций. Осуществлён обзор новых подходов к формированию системы обеспечения качества и реализации практических мероприятий системы реформирования с целью улучшения качества высшего образования в Украине. Проанализированы тенденции формирования внутренней системы обеспечения качества и внедрения инструментов соблюдения принципов академической добросовестности учреждениями высшего образования, а также изменения в процедуре аккредитации образовательных программ. Сделаны выводы о том, что вместе с положительными изменениями в обеспечении качества необходимо реформирование механизма государственного финансирования высшего образования в Украине. В частности, целесообразным является финансирование заведений высшего образования на основе принципа эффективности деятельности.

Ключевые слова: учреждения высшей школы; качество образования; реформирование системы образования; Национальное агентство по обеспечению качества высшего образования; внутренняя система обеспечения качества; финансирование высшего образования; академическая добросовестность.

Библ.: 9.

The main directions of reformation of the higher education system with taking into account European standards and recommendations are investigated in the article. The review of new approaches to the formation of a quality assurance system and the implementation of practical measures of the reforming system in order to improve the quality of higher education in Ukraine is carried out. The tendencies of formation of internal quality assurance system and introduction of instruments of following the principles of academic integrity by higher education institutions, as well as changes in the procedure of accreditation of educational programs are analyzed. It is concluded that, together with positive changes in quality assurance, it is necessary to reform the mechanism of public financing of higher education in Ukraine. In particular, it is reasonable to finance the higher education institutions on the basis of the performance principle.

Keywords: higher education institutions; quality of education; reformation of the education system; National Agency for Higher Education Quality Assurance; internal quality assurance system; financing of higher education; academic integrity.

References: 9.

Постановка проблеми. Зростання якості надання освітніх послуг з метою забезпечення конкурентоспроможності української освіти вимагає проведення реформування системи вищої освіти в Україні з урахуванням європейських стандартів якості. В умовах необхідності гармонізації системи вищої освіти України із системами вищої освіти країн Європи проблема забезпечення якості набуває дедалі більшої актуальності, вимагає дослідження напрямів та ідентифікації шляхів реформування національної освіти й системи забезпечення її якості.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню тенденцій розвитку та визначенню ключових напрямів реформування системи вищої освіти в Україні присвячені наукові праці широкого кола вітчизняних дослідників, серед яких: І. І. Бабин, В. Є. Бахрушин, Н. В. Житник, В. І. Ковальчук, Г. П. Клімова, С. В. Курбатов, І. О. Линьова, С. В. Майстро, І. Коладій, Л. Л. Сушенцева та інші. Більшість науковців дотримується думки щодо необхідності модернізації системи забезпечення якості для зростання конкурентоспроможності національної системи освіти в європейському освітньому просторі.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. У сучасній науковій літературі питання реформування системи вищої освіти та забезпечення її якості систематично розглядаються різними дослідниками. Водночас протягом останніх років процес реформування системи забезпечення якості вищої освіти в Україні реалізується швидшими темпами, що зумовлює необхідність подальших досліджень у сфері управління якістю освітньої системи.

Метою статті є дослідження основних напрямів реформування системи вищої освіти та огляд нових підходів до формування системи забезпечення її якості в Україні.

З огляду на мету статті було поставлено та вирішено такі **завдання**:

- досліджено основні напрями реформування системи вищої освіти в Україні з урахуванням європейських стандартів;
- здійснено огляд нових підходів до формування системи забезпечення якості вищої освіти;
- проведено аналіз практичних заходів з реформування системи вищої освіти в Україні;
- досліджено тенденції та напрями діяльності закладів вищої освіти у сфері формування внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти;
- проаналізовано можливість фінансування вищих навчальних закладів на основі принципу ефективності, що передбачає їх фінансування за результатами роботи.

Виклад основного матеріалу. Протягом останнього десятиріччя мають місце такі тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні, які негативно позначаються на якості освітнього процесу:

- зменшується кількість аудиторних годин та збільшується кількість годин на самостійне опрацювання, що не завжди є раціональним, оскільки вивчення фахових дисциплін передбачає напрацювання практичних навичок на практичних заняттях, що неможливо реалізувати під час самостійного вивчення дисципліни;
- зменшується кількість зацікавлених до навчання здобувачів вищої освіти в умовах застосування викладачами застарілих методів викладання, надання студентам неактуальної інформації;
- здобувачі вищої освіти практично не мають можливості вибору дисциплін, що також знижує їхню зацікавленість у навчанні, позбавляє формування індивідуальної траєкторії навчання та погіршує якість освіти загалом;
- збільшується кількість часу, що витрачається на організаційну роботу викладачами, написання ними низки звітів (особливо наприкінці календарного та навчального років), що зменшує їхню зацікавленість у викладацькій роботі та зменшенні часу на підготовку до аудиторної роботи та індивідуальної роботи зі студентами, позбавляє часу на вдосконалення професійних навиків.

Сучасні реалії української освіти вимагають дослідження та аналізу найкращих західних систем освіти (від дитячого садка до вищої школи), визначення основних напрямів та шляхів реформування національної освіти з урахуванням найкращих світових досягнень і українських традицій та проведення низки практичних заходів, що сприятиме покращенню якості освіти в Україні.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Ключові орієнтири щодо реформування системи освіти через управління якістю та її вдосконалення в європейському освітньому просторі висвітлено у «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)» (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) [1], прийнятих у 2005 році та востаннє відредагованих у 2015 році.

Основними принципами забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, на яких ґрунтуються ESG є такі принципи [1]:

- заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість вищої освіти, що надається;
- забезпечення якості відповідає різноманітності систем вищої освіти, закладів вищої освіти, програм і студентів;
- забезпечення якості сприяє розвитку культури якості;
- забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів, усіх інших стейкхолдерів та суспільства.

Вищенаведені принципи свідчать про те, що формування системи забезпечення якості у закладах вищої освіти має відбуватися з урахуванням інтересів усіх стейкхолдерів, а відповідальність за якість освітніх послуг несуть насамперед самі заклади вищої освіти, які повинні ретельно та комплексно підходити до розробки політик та процедур забезпечення якості освітніх послуг.

ESG включають рекомендації щодо [1]:

- внутрішнього забезпечення якості;
- зовнішнього забезпечення якості;
- діяльності агентств забезпечення якості.

Європейську практику у сфері реформування вищої освіти та управління якістю було враховано при розробці нормативно-правових актів, які регулюють функціонування системи вищої освіти в Україні та забезпечення її якості.

У період 2014-2017 років прийнято два важливі закони: Закон України «Про освіту» [2] та «Про вищу освіту» [3], у яких задекларовано формування системи забезпечення якості освіти, у тому числі в закладах вищої освіти в Україні.

Відповідно до статті 41 Закону «Про освіту» [2] та статті 16 «Про вищу освіту» [3] складовими системи забезпечення якості освіти, у тому числі вищої освіти, є [2; 3]:

- системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);
- системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;
- системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти й незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Внутрішня система забезпечення якості освіти повинна включати [3]:

- стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;
- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;

- інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

У 2018 році було проведено ґрунтовне дослідження щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в українських університетах, у якому взяли участь понад 120 університетів України. Дослідження здійснено в межах проекту «Простір освітніх ініціатив» Українського католицького університету [4]. За даними дослідження [4]:

- 88 % ЗВО мають сформовану внутрішню систему забезпечення якості освіти, однак більшість закладів вищої освіти не мають цілісного уявлення про сутність такої системи та її основні елементи;

- більша частина університетів не мають сертифіката відповідності своїх систем управління якістю вимогам міжнародного стандарту ISO 9001, лише 45 % університетів здійснюють перші кроки до його отримання;

- сучасна європейська практика засвідчує, що для належного виконання функцій управління якістю освіти є необхідність створення окремого структурного підрозділу в навчальних закладах, результати анкетування доводять, що лише у 47 % українських університетів є такий підрозділ, інші ЗВО передали виконання цих функцій уже наявним структурним підрозділам.

Тому можна констатувати, що на практиці деякі заклади вищої освіти в Україні вже почали реалізовувати окремі заходи реформування та здійснюють основні кроки до розробки внутрішньої системи забезпечення якості освіти, а саме:

- у вищих навчальних закладах України формуються структурні підрозділи, які забезпечують якість та розробляють внутрішню політику управління якістю вищої освіти;

- освітні програми розробляються та оновлюються із залученням до цього процесу роботодавців з метою врахування сучасних тенденцій розвитку та потреб ринку праці;

- освітні програми вдосконалюються з урахуванням інтересів здобувачів вищої освіти;

- активізується міжнародна діяльність закладів вищої освіти та надається можливість проходження міжнародних стажувань викладачами та здобувачами вищої освіти;

- впроваджується рейтингова система оцінювання результатів роботи науково-педагогічного персоналу;

- формується механізм забезпечення академічної доброчесності та запобігання академічному плагіату.

Невід'ємним та важливим компонентом системи забезпечення якості освітньої діяльності є механізм забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності всіма без винятку учасниками освітнього процесу. Відповідно до положень «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)» внутрішня політика щодо забезпечення якості підтримує «академічну доброчесність і свободу та застерігає проти академічного шахрайства (плагіату)» [1, с. 10].

Згідно зі статтею 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – «це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1]. Одним із ключових заходів, спрямованих на формування культури академічної доброчесності у вищому навчальному закладі, є впровадження системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

За рекомендаціями Міністерства освіти і науки України у внутрішню систему забезпечення якості мають бути включені процедури та заходи для реалізації принципів академічної доброчесності [5]. Крім того, у закладі вищої освіти треба розробити коде-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

кси, положення, пам'ятки щодо дотримання принципів академічної доброчесності, а також можуть бути створені структурні підрозділи для організації та контролю за додержанням таких принципів (зокрема, група сприяння академічній доброчесності, комісія з питань етики та академічної доброчесності тощо) [5].

Позитивною тенденцією у сфері формування культури академічної доброчесності та забезпечення дотримання етичних принципів є розробка та затвердження Кодексів академічної доброчесності (Кодексів академічної честі) низкою вищих навчальних закладів України. При цьому частина закладів вищої освіти має кодекс академічної доброчесності окремо для студентів та окремо для викладачів, решта – кодекс академічної доброчесності для всіх представників академічної спільноти або ж аналоги таких документів.

Кодекси академічної доброчесності сприяють зростанню обізнаності учасників освітнього процесу щодо принципів академічної доброчесності, шляхів забезпечення їх дотримання та наслідків їх порушень, проте, як зазначає Є. Стадний, «...не можуть гарантувати вирішення всіх проблем, пов'язаних із неетичною поведінкою в освіті» [6] та «...навіть чи здатні самотужки забезпечити дотримання етичних принципів та вирішити проблему академічної недоброчесності» [6]. Дієвість кодексів як інструментів забезпечення дотримання етичних принципів в освітньому середовищі залежить від багатьох факторів та передусім від усвідомлення всіма учасниками освітнього процесу ролі академічної доброчесності в забезпеченні якості вищої освіти в Україні. Отримання здобувачами вищої освіти знань та навичок доброчесним шляхом є запорукою підготовки конкурентоспроможних та затребуваних на ринку праці молодих спеціалістів.

Для поширення культури академічної доброчесності у закладі вищої освіти доцільним є проведення тренінгових курсів з академічної доброчесності для працівників закладів вищої освіти та здобувачів вищої освіти. Ознайомленню здобувачів вищої освіти з принципами академічної доброчесності, відповідальністю за їх порушення та формуванню у них навичок з академічного письма сприятиме обов'язкове вивчення дисципліни «Основи академічного письма та доброчесності».

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) оцінюється створеним постійним колегіальним органом – Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти [3].

Для якісного проведення акредитації закладів вищої освіти та освітніх програм у Національному агентстві проводиться відбір кандидатів до галузевих експертних рад та реєстру експертів.

Національне агентство визначило перелік документів та критерії відбору кандидатів до членів експертних рад та кандидатів до пулу експертів. Члени галузевих експертних рад обираються з представників роботодавців, професійних асоціацій, закладів вищої освіти всіх форм власності, наукових установ, представників органів студентського самоврядування, міжнародних експертів (стаття 21 Закону «Про вищу освіту») та формуються галузеві експертні ради у складі 9-15 осіб на строк не більше ніж три роки (стаття 25 Закону «Про вищу освіту») [3].

Крім того, нині Національне агентство здійснює відбір галузевих експертів, які будуть здійснювати незалежне оцінювання якості освітніх програм у закладах вищої освіти на підставі складання експертного висновку. До складу експертної комісії будуть входити представники експертної комісії з науково-педагогічних працівників та студентів.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Процедура акредитації освітньої програми регулюється «Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [7], а також Законом України «Про вищу освіту» [3]. Отже, акредитації освітніх програм, які не є обов'язковими, а відбуватимуться за ініціативою закладу вищої навчального, будуть здійснюватися за «новими правилами».

Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів [3]:

- 1) забезпечення наявності та ефективності процесів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 2) забезпечення наявності достатніх і збалансованих ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 3) забезпечення незалежності в діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти й незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;
- 4) підзвітність;
- 5) інших процедур і заходів.

Наступним та необхідним кроком на шляху до забезпечення якості вищої освіти в Україні є реформування системи її фінансування. З одного боку, значні обсяги фінансування не можуть гарантувати високу якість освітніх послуг, з іншого – для забезпечення якості освіти необхідним є створення відповідних умов для реалізації навчального процесу (зокрема, оновлення матеріально-технічної бази, впровадження та застосування інноваційних технологій, включаючи інформаційні та комунікаційні технології тощо) [8]. У процесі реформування системи фінансування вищої освіти доцільно врахувати досвід зарубіжних країн у цій сфері. Так, заслуговує на увагу принцип фінансування вищих навчальних закладів на основі ефективності, що передбачає фінансування закладів вищої освіти за результатами їхньої роботи та використовується в багатьох європейських країнах [9].

При реформуванні системи фінансування вищої освіти в Україні необхідно враховувати ефективність функціонування, результати роботи закладів вищої освіти, якість освітніх послуг, що надаються, а також рейтингові позиції закладів вищої освіти за результатами багатокритеріального оцінювання їхньої діяльності. Пріоритетне фінансування закладів вищої освіти, які демонструють кращі результати роботи, сприятимуть мотивації інших навчальних закладів вдосконалювати свою діяльність, покращувати результати за різними напрямками функціонування та підвищувати якість освітнього процесу.

Висновки та пропозиції. Нині в реформуванні вищої освіти та системи забезпечення її якості вже здійснено такі кроки, а саме:

- введено в дію нові Закони «Про освіту» та «Про вищу освіту», у яких забезпеченню якості освіти (ЗЯО) присвячено окремі розділи;
- здійснюється побудова сучасної системи забезпечення якості вищої освіти;
- формується внутрішня система забезпечення якості освіти на рівні університетів;
- створено новий структурний підрозділ, який займається забезпеченням якості освіти та сприяє формуванню культури якості у вищій освіті (НАЗЯВО);
- проводиться прозорий відбір членів галузевих експертних рад (ГЕР) та експертів для акредитації освітніх програм за новими європейськими стандартами та відповідно до чітко визначених процедур відбору;
- розроблено та впроваджено нові підходи до акредитації освітніх програм;
- визначено напрями формування високої академічної культури та забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності науковими, науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти;
- задекларовано зміни у фінансових відносинах між експертами та закладами вищої освіти, які проходять акредитацію.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Таким чином, з метою гармонізації системи вищої освіти України з європейськими стандартами та забезпечення її якості при організації освітнього процесу необхідно враховувати необхідність отримання здобувачами вищої освіти якісних знань та формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачами вищої освіти; потреби професорсько-викладацького складу університетів щодо можливості вибору індивідуального підходу до викладання дисциплін та потреби роботодавців у висококваліфікованих кадрах. Ці заходи, у свою чергу, дозволять здійснити реформування системи освіти в Україні через управління якістю та її вдосконалення в межах європейського освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf.
2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Впровадження локальних систем управління якістю в українських університетах: Аналітичний звіт / за заг. ред. Т. В. Фінікова, В. І. Терещука; Міжнарод. благод. Фонд «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики». Київ: Таксон, 2018. 88 с. URL: http://www.edupolicy.org.ua/_dx/assets/images/Analit18ua_08-5mm.pdf.
5. Лист МОН України «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» від 24.10.2017 № 1/9-565. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe9d9b7112.pdf>.
6. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP. URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByYt3wkv0LOAd282OEtWaTJwX1U/view>.
7. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2019 року № 977. URL: <https://naqa.gov.ua/%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.
8. Hnedina K. V. The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy. *Scientific bulletin of Polissia*. Vol. 1, № 4(8). P. 106-117.
9. Claeys-Kulik, A. L., Estermann, T. (2015). Define thematic report: performance-based funding of universities in Europe. European University Association. URL: <https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20performance-based%20funding%20of%20universities%20in%20europe.pdf>.

References

1. *Standarti i rekomendaciyi shodo zabezpechennya yakosti v Yevropejskomu prostori vishoyi osviti (ESG) [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)]* (2015). Kyiv: TOV «CS». Retrieved from http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf.
2. Pro osvitu [On Education]. № 2145-VIII (on September 5, 2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Pro vishu osvitu [On Higher Education]. № 1556-VII (on July 1, 2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Finikov, T. V., Tereshuk, V. I. (2018). *Vprovadzhennya lokalnih sistem upravlinnya yakisty v ukrayinskih universitetah: Analitichnij zvit [Implementation of Local Quality Management Systems in Ukrainian Universities: An Analytical Report]*. Kyiv: Takson. Retrieved from http://www.edupolicy.org.ua/_dx/assets/images/Analit18ua_08-5mm.pdf.
5. List MON Ukrayini «Shodo zabezpechennya akademichnoyi dobrochesnosti u zakladah vishoyi osviti» [Letter from the Ministry of Education and Science of Ukraine “On ensuring academic integrity in higher education institutions”]. № 1/9-565 (24.10.2017). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe9d9b7112.pdf>.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

6. Stadnii, Ye. (n.d.). Deiaki rekomendatsii shodo vprovadzhennia etichnykh kodeksiv v ukrain-skyh vishchykh navchalnykh zakladakh. Proekt sprianniia akademichnii dobrochesnosti v Ukraini SAIUP [Some recommendations on the implementation of codes of ethics in Ukrainian higher education institutions. SAIUP Academic Integrity Promotion Project in Ukraine]. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/0ByYt3wkv0LOAd282OEtWaTJwX1U/view>.

7. Polozhennia pro akreditatsiiu osvitynykh program, za yakymy zdiisniuietsia pidgotovka zdobuvachiv vishoyi osviti, zatv. nakazom Ministerstva osviti i nauki Ukraini [Regulations on the accreditation of educational programs for the preparation of higher education applicants]. № 977 (on July 11, 2019). URL: <https://naqa.gov.ua/%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.

8. Hnedina, K. V. (2016). The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy. *Scientific bulletin of Polissia*, 1 (4 (8)), 106-117 [in English].

9. Claeys-Kulik, A. L., Estermann, T. (2015). Define thematic report: performance-based funding of universities in Europe. European University Association. URL: <https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20performance-based%20funding%20of%20universities%20in%20europe.pdf>.

Гоголь Тетяна Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Гоголь Татьяна Анатольевна - доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры бухгалтерского учета, налогообложения и аудита, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Gogol Tetiana - Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting, Taxation and Audit, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: tatyana.gogol@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0885-6271>

ResearcherID: F-6030-2016

Гнедіна Катерина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Гнедина Екатерина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета, налогообложения и аудита, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Hnedina Kateryna – PhD in Economics, Assistant Professor, Assistant Professor of the Department of Accounting, Taxation and Audit, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: gkv2015oa@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9471-0932>

ResearcherID: F-1707-2014